

Arbeids- og sosialminister Henrik Asheim
Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep.
0030 Oslo

26.11.2020

Krav til statsbudsjettet 2022 – fra Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonene

Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonene fremmer krav til statsbudsjettet 2022 med hjemmel i avtalen om drøftinger mellom regjeringen og pensjonistenes organisasjoner. Pensjonistforbundet og andre landsomfattende pensjonistorganisasjoner samarbeider i det såkalte SAKO-utvalget. Pensjonistforbundet har sekretariatsfunksjonen for dette samarbeidet. Det er enighet mellom våre organisasjoner om kravene.

Pensjonistforbundet består av 790 lokalforeninger, 17 fylkesforeninger samt følgende kollektivt tilmeldte organisasjoner: Fagforbundet, Industri Energi, Postens Pensjonistforbund, Statens vegvesens pensjonistforbund, YTF, APF av Norges Bank, Kystverkets pensjonistforbund, NFF og Mesta.

I SAKO-samarbeidet deltar Pensjonistforbundet, Telepensjonistenes Landsforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund, Politiets Pensjonistforbund, Statens Vegvesens Pensjonistforbund, Postens Pensjonistforbund, Fagforbundet og LO-Stats pensjonistutvalg.

Vennlig hilsen
For Pensjonistforbundet

Jan Davidsen
Forbundsleder

Harald Olimb Norman
Generalsekretær

Innledning

Pensjonistforbundet er opptatt av å ha et solidarisk skattesystem som sikrer at samfunnet får inn nok skatt til å finansiere velferdsgoder. Et progressivt skattesystem sikrer en rettferdig fordeling, ved at de med høyest inntekt betaler mer.

Pensjonistforbundet er imot en utvikling der mer av beskatningen vris over på forbruksskatt, som bompenger, kommunale avgifter, elavgift, nettleie og egenandeler. Forbruksskatten har flat beskatning uavhengig av inntekt, og den fungerer regressivt. Alle betaler like mye, noe som rammer de med svak økonomi hardest.

For å sikre gode velferdsordninger er det imidlertid nødvendig med tilstrekkelige skatteinntekter, som kan omfordeles dit hvor behovet er stort. Per 2021 er statens årlige inntekter fra formuesskatten redusert med 9,5 milliarder kroner siden 2013. Totalt over perioden 2013-2021 utgjør dette over 48 milliarder kroner. Det betyr at de som har mest fra før har fått enda mer. Forskere hos Frisch-senteret leverte i oktober 2020 en rapport til Nærings- og fiskeridepartementet som viser at formuesskatten ikke har negativ effekt på arbeidsplasser og investeringer, snarere tvert imot. Vi er kjent med at rapporten også har fått kritikk fra enkelte økonomer. Men hvis økonomene ikke kan enes om effektene formuesskatt har på arbeidstilbudet og investeringer, så er effektene antagelig så små at de har liten påvirkning i det store bildet. En udiskutabel effekt av kutt i formuesskatten er at det gir mindre skatt til de absolutt rikeste, som har de største formuene. Det mener vi er dårlig fordelingspolitikk. Skatteuttene reduserer handlingsrommet over statsbudsjettet, og vi mener at pengene kunne vært brukt på andre og bedre formål. Her følger Pensjonistforbundet og SAKO sine krav til statsbudsjettet for 2022, og viser hvilke områder vi ønsker å prioritere:

- 1. Forhandlingsrett på løpende pensjon fra folketrygden**
- 2. Kommuneøkonomien må styrkes**
- 3. Økt minstepensjon. Et krafttak for dem som har minst**
- 4. Bedre munnhelse og billigere tannbehandling for eldre**
- 5. Stopp vold og overgrep mot eldre**
- 6. Eldrerådene må få bedre opplæring og involveres mer**
- 7. Digital opplæring og velferdsteknologi**
- 8. En trygg og god boligsituasjon i alderdommen**
- 9. Tilbud om fysisk aktivitet**
- 10. Stopp aldersdiskrimineringen**
- 11. Den kulturelle spaserstokken må øremerkes og styrkes**

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Krav 1: Forhandlingsrett på løpende pensjoner fra folketrygden

Pensjonistforbundet og SAKO krever at den årlige oppreguleringen av alderspensjon under utbetaling skal være gjenstand for forhandlinger mellom partene i trygdeoppgjøret. Oppgjøret skal være innenfor en ramme gitt av frontfaget, og resultatet av forhandlingene skal umiddelbart oversendes til Stortinget for endelig behandling.

Realvekst i alderspensjon

Gjennom reguleringen av pensjon bestemmes den nominelle inntektsutviklingen av alderspensjonen fra folketrygden. Realveksten avgjøres deretter av prisveksten. Når prisene stiger mer enn den nominelle veksten i pensjon får pensjonistene negativ realvekst, og da svekkes pensjonistenes kjøpekraft.

I forbindelse med pensjonsreformen vedtok Stortinget følgende:

«Alderspensjon under utbetaling skal reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Dette gjennomføres ved at pensjonen blir regulert med lønnsveksten og deretter fratrukket en fast faktor på 0,75 prosent.»

Forventningen var at en regulering lik lønnsvekst som deretter fratrekkes 0,75 prosent på sikt skulle gi samme resultat som om pensjonen årlig reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Det var opprinnelig antatt at det var lav sannsynlighet for at metoden med et fratrekk på 0,75 prosent skulle gi negativ utvikling i pensjonistenes kjøpekraft, siden reallønnsutviklingen i årene før hadde ligget betydelig høyere enn 0,75 prosent.

Nå ser vi hvor feilslått disse forventningene var. Reguleringsmetoden har i flere år gitt negativ kjøpekraftsutvikling for pensjonistene.

I Meld. St. 4 (2020-2021), *Regulering av pensjoner i 2020 og pensjonisters inntektsforhold*, fremkommer det i tabell 3.1 at forventet realvekst i alderspensjon er negativ i 10-årsperioden fra 2012 til 2021.

Tabell 3.1 Utvikling i priser, lønninger og alderspensjon 2012–2021. Prosent

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Gjennomsnitt 2012–2021
Nominell lønnsvekst ¹	4,0	3,9	3,1	2,8	1,7	2,3	2,8	3,5	1,7	2,2	2,8
Prisvekst ¹	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2,7	2,2	1,1	3,5	2,2
Reallønnsvekst	3,2	1,8	1,1	0,7	-1,8	0,5	0,1	1,3	0,6	-1,3	0,6
Realvekst i alderspensjon ²	2,4	0,9	0,9	-0,4	-1,8	-0,9	-0,7	0,2	0,1	-2,0	-0,1

¹ Historiske tall 2012–2019. Anslag fra Nasjonalbudsjettet 2021 for 2020–2021

² Realvekst i alderspensjon gjelder alderspensjon utover minstenivået og er justert for avvik mellom anslått og faktisk lønnsvekst i foregående år

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Dagens reguleringsmetode gir svært dårlige utsikter for pensjonistene fremover. I en økonomisk nedgangsperiode som følge av koronapandemien er det lite fornuftig å stramme ekstra inn i pensjonistenes kjøpekraft.

Vi ser at dersom pensjonene blir oppregulert med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten så kan vi få noen pussige utslag. Anslagene for 2021 ville gitt en vekst i pensjon på 2,85 prosent, mens lønsmottakere kun forventer en økning på 2,2 prosent. Våre krav har aldri vært at pensjonistene skal ha mer enn lønsmottakere, men at pensjonistene skal ha om lag det samme som lønsmottakere.

Vi mener dette viser at både et system for regulering av alderspensjon lik lønnsvekst fratrukket 0,75 prosent, og en løsning med faktisk gjennomsnitt av lønns- og prisvekst kan gi uheldige utslag, og understreker at vårt forslag om reelle forhandlinger i trygdeoppgjøret er den beste løsningen.

Forhandlinger i trygdeoppgjøret

Pensjonistforbundet krever en reell forhandlingsrett på løpende pensjoner i folketrygden. Vi er imot dagens rigide reguleringsbestemmelse som fører til at alle pensjonister hvert år får dårligere oppgjør enn lønsmottakere, samt bidrar til å opprettholde og forsterke sosiale forskjeller. En modell med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst vil erstatte en rigid modell med en annen. Denne vil også kunne bli kritisert i år hvor pensjonistene får klart høyere oppregulering enn lønsmottakere.

Det er en demokratisk utfordring at pensjonistene, som utgjør om lag en tredel av den voksne befolkningen, står uten rett til å forhandle om egen inntekt. Etter at pensjonsreformen ble innført, har pensjoner i folketrygden blitt regulert med lønnsvekst fratrukket en faktor på 0,75 prosent. Dette systemet har medført at pensjonene ble regulert lavere enn prisveksten i alle de fire årene fra og med 2015 til og med 2018, og pensjonistenes kjøpekraft har blitt betydelig redusert som følge av dette. For 2020 er det fremdeles usikkert hva prisveksten blir, men noen betydelig realvekst blir det uansett ikke. Utsiktene for 2021 ser katastrofale ut, med anslått realvekst på minus to prosent i alderspensjon, som vist i tabell 3.1. Det provoserer våre medlemmer at de flere år på rad har fått en pensjonsregulering som ligger lavere enn prisveksten, og det undergraver tilliten til pensjonsreformen.

Vi har råd til å øke pensjonene med en ramme som har samme vekst som lønnsutviklingen. Det handler om prioritering og fordeling. Det er også mulig i en forhandlings situasjon å gi mer til utsatte grupper, og på den måten omfordele blant pensjonistene i enkelte år. Dette er en løsning vi kjenner godt igjen fra forhandlingene for lønsmottakere, hvor det gjerne gis både generelle kronetillegg og lavlønns tillegg for å redusere inntektsulikheten. En slik løsning gir mest i prosent for dem som har lavest inntekt, og det kan også benyttes for å redusere økonomiske forskjeller blant pensjonistene.

Krav 2: Kommuneøkonomien må styrkes

Kommunene får stadig flere og mer krevende oppgaver. Dessverre er det et gjentakende misforhold mellom oppgavens kompleksitet og omfang, og statens vilje til å finansiere dem. Samtidig begrenser regjeringen kommunenes egne muligheter til å utskrive skatt. Konsekvensen er at kommunenes økonomiske handlingsrom reduseres år for år. Det går utover både kvaliteten på og omfanget av tjenestetilbudet.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Ved framleggelsen av samtlige statsbudsjetter har nåværende regjering hevdet at kommunenes handlingsrom styrkes, samtidig som KS har hevdet det motsatte. Vi støtter sistnevnte, fordi det kan dokumenteres at regjeringens marginale økninger ikke dekker kommunenes økte utgifter. Eksempelvis er den foreslåtte økningen i statlige bevilgninger i 2021 allerede spist opp av demografiske endringer, pålagte satsninger, nye oppgaver (bl.a. aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere), nye krav (f.eks. bemanningsnorm i barnehager), endringer i finansieringsordninger (f.eks. må kommunene dekke 80 prosent av kostnadene for ressurskrevende brukere) og underliggende kostnadsvekst (i hovedsak stadig dyrere omsorgstjenester).

Regjeringen og KS har kommet til enighet om at kommunene blir tilført ekstrabevilgninger i forbindelse med koronapandemien i 2021. Dette innebærer imidlertid ingen styrking av kommunenes økonomi, men kun en delvis dekning av økte kostnader. Det er behov for en vesentlig styrking av kommuneøkonomien for å opprettholde og forbedre tjenestetilbudet.

Som representanter for mer enn 250 000 eldre, vil vi rette særlig oppmerksomhet mot hvordan svak kommuneøkonomi går utover de svakeste eldre. Tall fra Helsedirektoratet viser at eldre på sykehjem har vært særlig utsatt for koronasmitte. En lite hensiktsmessig bygningsmasse, bruk av dobbeltrom, lav bemanning, mye bruk av deltid, mange ufaglærte og gale prioriteringer i smittevernsarbeidet, har hatt fatale følger. Hele 87 prosent av de hittil 285 døde, var eldre enn 70 år (64 prosent var over 80 år).

Vi er positive til hverdagsrehabilitering, en boligomsorg tilpasset funksjonsevne og ny velferdsteknologi. Men det er ingenting som tilsier at det ikke er behov for flere og bedre sykehjems plasser. De må tilpasses nye behov for skjerming mot smitte, bl.a. med enerom med eget bad og større og fleksible lokaler, slik at beboere ikke smitter hverandre og kan få besøk av pårørende uten å utsette seg for fare. Vi krever at Helsetilsynet i samarbeid med kommunene gjennomfører en full gjennomgang av alle sykehjem og omsorgsboliger, påpeker forhold som ikke er tilfredsstillende utfra smittevernhensyn og forslår nødvendige endringer. Samtidig må Husbankens investeringstilskudd for omsorgsboliger og sykehjem styrkes og statens finansieringsandel økes. Det kan for eksempel gjøres som en del av de ekstraordinære investeringsprosjekter staten setter i gang som del av krisepakken for byggebransjen.

Det er stor mangel på sykepleiere og helsefagarbeidere i sykehjem og i hjemmesykepleien. Kompetent helsepersonell søker seg bort fra sykehjem og hjemmetjenesten. Det medfører økt bruk av deltid, flere ufaglærte og underbemanning av tjenestene. For å få bedre kvalitet på tjenestene må kommunene tilføres ressurser til å ha en sterkere heldøgnsledelse, ansette flere helsepersonell på heltid, innføre mindre organisasjonsenheter eller arbeidslag, og gi bedre opplæring til helsepersonell. Det må innføres bemanningsnormer for sykehjem og omsorgsboliger med heldøgns omsorgstjenester.

Regjeringens satsing på et aldersvennlig samfunn, *Leve hele livet*, er en reform der kommunene forventes å bidra, men uten at staten bidrar økonomisk. Samtidig innfører staten kriterier om å ha innlemmet reformen i sitt planverk for å kunne søke på statlige tilskuddsordninger, for eksempel Husbankens investeringstilskudd for omsorgsboliger og sykehjem. Med de økonomiske

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

forutsetningene kommunene har i dag, står hele reformen i fare for kun å bli tomme ord og løfter. Det er behov for å knytte ambisjonene i *Leve hele livet* til statlig finansiering.

Krav 3: Økt minstepensjon. Et krafttak for dem som har minst.

Alle skal være garantert en anstendig pensjon i alderdommen. Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonene krever at satsen for minste pensjonsnivå økes gjennom en opptrappingsplan over fire år hvor målet er å overstige fattigdomsgrensen etter EU-definisjonen (EU60). Når målet er nådd vil minstepensjonister bo i en husholdning der inntekten ikke er lavere enn 60 prosent av medianinntekten. Dette er et tiltak for å redusere fattigdom og ulikhet, og vil bidra til at minstepensjonister i større grad kan ta del i goder og aktiviteter som øvrige medlemmer av samfunnet har tilgang til.

Vi viser til at enslige med en pensjon som ligger like over minstepensjon ikke har fått tatt del i de ekstraordinære økningene som har blitt gitt de seneste årene, med økt grunnpensjon for gifte og samboende, og økte satser for enslige minstepensjonister. Denne gruppen har kommet spesielt uheldig ut. Ved å sikre en opptrappingsplan som løfter minstepensjonen opp til fattigdomsgrensen vil det også gi en økning for dem som i dag ligger like over minstepensjonsnivåene.

Lavinntektsgrensen etter EU60 anslås til 241 866 kroner for enslige per 1.5.2021, og 194 086 kroner for gifte/samboere. Dagens minstepensjon for enslige er 204 690 kroner og 158 621 kroner for gifte/samboere som mottar lav sats. Med gjeldende anslag må satsene økes med 37 176 kroner for enslige og 22 736 kroner for lav sats, for å nå målet.

Tidligere økninger i minstepensjonen har dessverre ikke kommet alle mottakere til gode. Som følge av samordningsregelverket mellom folketrygden og offentlig tjenstepensjon kan økt minstepensjon fra folketrygden gi redusert offentlig tjenstepensjon, og dermed får ikke denne gruppen den fulle effekten av økt minstepensjon. Tilsvarende effekt kan skje for mottakere av bostøtte, som kan oppleve at bostøtten reduseres når minstepensjonen fra folketrygden øker. Det er derfor nødvendig å se på helheten av stønader enkelte av de fattigste eldre mottar, og vi krever at økt minstepensjon ikke gir reduksjon i andre ytelser.

Vi vil også understreke at mange av de med lavest pensjoner har kort botid i Norge. Det kan gjelde eldre innvandrere til Norge eller eldre personer født i Norge, men som har hatt langvarige opphold i utlandet, uten opptjening av pensjonsrettigheter. Disse kan i dag søke om supplerende stønad, men denne stønaden gir en lavere ytelse enn minstenivået i folketrygden, og har strenge avkortningsregler mot både formue og inntekt i husholdningen. En husholdning hvor en av samboerne mottar supplerende stønad vil ha lavere samlet inntekt enn to minstepensjonister. Enslige mottakere av supplerende stønad har også lavere inntekt enn minstepensjon for enslige. Det er viktig å understreke at målet om at ingen skal leve under fattigdomsgrensen etter EU60-definisjonen kun nås dersom det gjelder alle pensjonister som bor i Norge, også personer med kortere enn 40 års botid i Norge.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Krav 4: Bedre munnhelse og billigere tannbehandling for eldre

God munn- og tannhelse har stor betydning for den generelle helsen. Forskning har vist at det finnes en sammenheng mellom tannkjøttssykdommer og andre sykdommer i kroppen eks. hjerte og karsykdom. Med økende alder vil mange eldre i institusjon og pasienter som mottar hjemmesykepleie trenge hjelp og bistand til å ivareta egen munnhelse. Den daglige munn- og tannpleien til denne gruppen må bli bedre ivaretatt av kompetent helsepersonell. De har rett til gratis tannbehandling etter dagens regelverk, men mange av dem får ikke dette tilbudet.

Med økende alder, vil flere hjemmeboende eldre ha behov for omfattende tannbehandling. Dette medfører store utgifter for den enkelte. Pensjonistforbundet og SAKO – organisasjonene vil understreke at forebygging er langt billigere enn behandling, og ber om at:

- Munn- og tannbehandling for eldre blir en del av en særskilt egenandelsordning.

Krav 5: Stopp vold og overgrep mot eldre

Fra 2018 er norske kommuner lovpålagt å ha særlig oppmerksomhet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller står i fare for, å bli utsatt for vold eller seksuelle overgrep:

«Kommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal legge til rette for at helse- og omsorgstjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep». (Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 a).

Bestemmelsen omfatter også risikoutsatte eldre. Forebyggingen vil omfatte tiltak på mange ulike områder under kommunens ansvar. Det betyr at dette må systemiseres i planer for hvordan det skal gjennomføres i praksis i hver kommune, for både hjemmeboende eldre og beboere på sykehjem.

Pensjonistforbundet krever at vi i Norge må få på plass et system med meldeplikt for vold og overgrep mot eldre slik de har i Sverige, samt at kommunene/regionene må pålegges å ha tiltak som «Vern for eldre», eller TryggEst.

Krav 6: Eldrerådene må få bedre opplæring og involveres mer

Eldrerådene er lovpålagte medvirkningsorganer, med samme rettigheter i kommuneloven som øvrige folkevalgte organer. Allikevel ser vi at rådene ikke får nødvendig opplæring og ikke involveres i saker som angår eldre.

De fleste elderråd ble konstituert etter at folkevalgtopplæringen fant sted høsten 2019. Svært få råd har fått nødvendig opplæring, fordi kommunene ikke har egne kurs eller ressurser til å betale for eksterne kurs. Opplæring er en forutsetning for at rådene skal kunne utføre sine oppgaver.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Norge er rammet av en pandemi som rammer eldre og syke hardere enn andre. Likevel holdes elderrådene utenfor arbeidet med å bekjempe koronaviruset. En undersøkelse Sentio Research gjennomførte i vår, viste at kun 18 prosent av landets elderråd var tatt med på råd i forbindelse med koronapandemien. Det bryter med det demokratiske prinsippet om at de som blir berørt av et politisk vedtak, skal tas med på råd. Det er også i strid med forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre §2, som slår fast at rådene «har rett til å uttale seg om alle saker som angår eldre».

Pensjonistforbundet mener elderrådene burde vært involvert i en rekke saker under koronapandemien, for eksempel smittevern, beredskap, bemanning, tilgang på helsetjenester, forebygging av ensomhet og digital opplæring av eldre. Samtidig er vi ikke overrasket, fordi det er en generell utfordring at rådene holdes utenfor, eller involveres for sent, i saker som angår eldre.

Det er behov for en større nasjonal satsing for å heve rådernes status. Pensjonistforbundet har drevet opplæring av elderrådene i en årrekke, både alene og i samarbeid med andre. Vi har et ferdig og utprøvd kursopplegg. Vi er derfor klare til å ta på oss et nasjonalt ansvar for opplæring av elderrådene.

Krav 7: Digital opplæring og velferdsteknologi

Det er helt avgjørende å beherske digitale verktøy i et samfunn som blir stadig mer digitalisert. Alle som får muligheten til å øke sin digitale kompetanse på en god måte gis også muligheten til å delta i samfunnet. Og ikke minst - den som behersker digitale verktøy, har betraktelig større forutsetninger for å ta i bruk velferdsteknologi, som er et viktig felt i rivende utvikling.

Som følge av koronakrisen har samfunnet vært gjennom et kvantesprang på den digitale fronten. Møter, undervisning, sosialisering og ulike typer arrangementer har flyttet seg fra fysiske rom til digitale flater. Og som aldri før ser vi viktigheten av digitale verktøy som en hjelp mot ensomhet blant eldre. Det fysiske møtet er viktig, likevel tar nok samfunnet med seg mye erfaring fra denne ekstraordinære perioden når samfunnet beveger seg mot mer normale tider.

Dersom vi ikke lykkes med å inkludere alle i den nye digitale hverdagen, skaper vi utenforskap. Om lag 200 000 eldre bruker ikke internett, og ytterligere 200 000 av de eldre internettbrukerne er på et lavt digitalt kompetansenivå. Pensjonistforbundet jobber systematisk med å løfte disse gruppens digitale kompetanse ved ulike former for digital opplæring, og ved å synliggjøre hvilke muligheter som finnes på digitaliserings- og velferdsteknologifeltet.

Når vi ser nærmere på disse tallene, vet vi at en viss andel – av ulike grunner – ikke kommer til å ta i bruk digitale verktøy. De vil dermed også ha problemer med å ta i bruk mye av velferdsteknologien. For Pensjonistforbundet er det svært viktig at denne gruppen også har god tilgang til nødvendige tjenester. Dette er en gruppe som er ekstra utsatt for isolering og ensomhet.

Pensjonistforbundets viktige bidrag

Pensjonistforbundet har gjennom flere år vært del av Helsedirektoratets prosjekter med et landsomfattende arbeid innen digital opplæring for å motvirke ensomhet, og kurs i velferdsteknologi.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

På grunnlag av årlige detaljerte søknader og tilsvarende rapportering har forbundet blitt tildelt midler. Pensjonistforbundet har gjennom disse årene opparbeidet seg svært god kompetanse på begge fagfeltene. Kompetansen er delt og spredt over hele landet.

Den totale potten fra Helsedirektoratet har hele tiden vært svært begrenset sett i forhold til hvor mange eldre som etterspør økt digital kompetanse. Et ikke ubetydelig element i arbeidet vårt er knyttet til pedagogisk utvikling av materiell og administrasjon. Metoder har blitt utviklet, materiale av ulike karakter har blitt laget for å dekke ulike behov, og samarbeidspartnerne har vært mange.

Det samme gjelder velferdsteknologi hvor det er viktig med erfaringsbasert innovativ forskning og at brukere og utviklere samarbeider. Og at kommunene har interesse/mulighet til å delta på den typen av opplæring som Pensjonistforbundet nå har gitt gjennom flere år. En viktig erfaring fra vårt prosjektarbeid er imidlertid at vi savner en dedikert person ansatt i hver enkelt kommune som har ansvar for både digital opplæring og implementering av velferdsteknologi for sine innbyggere.

Krav: Fra prosjektmidler til fast tilskudd over statsbudsjettet

Pensjonistforbundet ber om at prosjektmidlene innen digital opplæring av eldre og prosjektmidlene innen arbeid med velferdsteknologi endres til å bli faste tilskudd over statsbudsjettet. Med prosjektmidler er det usikkerhet rundt varigheten på prosjektene, men vi mener at det viktige arbeidet som gjøres må videreføres kontinuerlig. Ved at prosjektmidler legges som varig og fast post på statsbudsjettet, vil det sikre forutsigbarhet og trygghet for videre utvikling og drift. Vi ber også om en styrket satsning med økte bevilgninger utover de midlene som gis i dag. Vi har utprøvd kurs, kursmateriell, og dedikerte ansatte, og med økte midler er Pensjonistforbundet klar for å ta et økt ansvar for opplæring i bruk av digitale verktøy og velferdsteknologi, slik at vi når enda flere brukere hvert år.

Kommunene må delta

I tillegg ønsker vi at hver enkelt kommune skal ha en ansatt som er ansvarlig for opplæring av eldre i digitale verktøy. Det er viktig med et samarbeid med kommunen for å sikre kompetanseheving over hele landet. Vi mener det bør satses på generell og pedagogisk digital kompetanseheving blant eldre, og at det også jobbes aktivt med opplæring i bruk av velferdsteknologi.

Jo tidligere kompetansehevingen skjer desto bedre, og dette vil også kunne bidra til at flere bor lenger hjemme, noe vi kommer nærmere inn på i Krav 7. Brukerinvolvering og systematisk samarbeid er avgjørende i utvikling av produkter og tjenester.

Vi minner imidlertid om at selv om det gjøres mye godt arbeid innen digitalisering og digital opplæring, så må kommunene ta i bruk universelt utformede produkter og tjenester for å sikre at ikke-digitale eldre også blir ivaretatt på en fullverdig og god måte.

Krav 8: En trygg og god boligsituasjon i alderdommen

Det er tverrpolitisk enighet om at eldre skal bo hjemme så lenge som mulig – og gjerne hele livet. For å

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

legge til rette for dette, må dagens boligmasse i langt større grad tilpasses eldres behov og endringer i funksjonsnivå. Selv om mange vil flytte over i lettstelte leiligheter på ett plan, er det langt igjen før det finnes et godt aldersvennlig boligtilbud for alle, det gjelder særlig i distriktene.

Fra 1. januar 2020 ble det tidligere øremerkede tilskuddet hos Husbanken «Tilskudd til tilpasning av bolig» innlemmet i de frie midlene til kommunene. En slik flytting har svekket et av få tilbud som har bidratt til at flere kan bo lenger hjemme, og vi forstår at dette nå ikke eksisterer i det hele tatt i noen kommuner. Dette gjør at færre har mulighet til å oppgradere og tilpasse egen bolig slik at den kan bli god å bo i også i alderdommen. Vi ber om at regjeringen tar denne problemstillingen på alvor, da det er et av svært få tiltak som faktisk vil bidra til å utbedre den eksisterende boligmassen og gjøre eldre mer selvstendige i egne hjem – hele livet. Vi vet at det er svært få – både privatpersoner og kommuner - som har kjennskap til dagens støtteordninger for hjelpemidler og tilpasning av bolig, og mange er rådvile når de først forsøker å ta grep om egen boligsituasjon. Pensjonistforbundet krever at det settes av midler til økt informasjonsarbeid for planlegging av egen boligsituasjon, slik at flere blir opplyst om eksisterende ordninger og kan ta grep om egen bosituasjon i tide.

Et annet viktig tilskudd som vil bidra til at flere kan bo lenge hjemme, er heistilskuddet. Dette tilskuddet må videreføres slik det er i dag, men tilskuddsmidlene må økes. I dag er det om lag 700 000 personer som bor i andre etasje eller høyere i blokker og boliger uten heis, og om lag 12 prosent av disse er over 80 år. Vi ber om at regjeringen setter av 4 milliarder kroner i tilskuddsmidler, fordelt over en 15-års periode med i overkant av 260 millioner kroner per år. Det viktigste tiltaket for å stimulere til etterinstallering av heis vil være å reversere kravet om at det skal foreligge et vedtak i det enkelte borettslag og sameie, før man kan søke om støtte. Dette kravet gjør at mange vegrer seg for å gå inn i heisprosjekter, og konsekvensen er at boligmassen over første etasje forblir utilgjengelig for svært mange. Tilgjengeliggjøring av boligmassen vil på sikt føre til mindre press på sykehjemsplasser og omsorgsboliger, og vil være svært besparende i kommune- og helsebudsjettene.

Styrket bostøtte

Minstepensjonister og andre pensjonister med lav inntekt har en sårbar økonomi, og bruker en høy andel av sine inntekter på boutgifter. Særlig er enpersonshusholdninger i større bykommuner en utsatt gruppe. I løpet av den siste tiårs perioden har de faktiske gjennomsnittlige boutgiftene økt med 31 prosent mer enn boutgiftstaket i ordningen. Dette gjelder enpersonshusholdninger i kommunegruppe 2 som består av Bergen, Trondheim, Tromsø, Stavanger og Bærum. Disse husholdningene er ikke alene om å ha gjennomgått en kraftig utgiftsøkning, og samtidig ser vi at inntektene ikke på nær har økt i samme grad. Løftet som kom i budsjettforslaget for 2021 bidrar marginalt til å ta igjen det gapet som har opparbeidet seg mellom faktiske utgifter og inntekter og de grensene som er satt for å kunne komme inn i ordningen. Det er ikke tvil om at boutgiftstaket og inntektsgrensene er for lave.

Pensjonistforbundet er svært glade for at regjeringen har møtt våre krav om at bostøtteregulverket må gjennomgås. I denne gjennomgangen er det avgjørende at brukerne blir invitert til å delta, og det er spesielt viktig at inntektsgrenser og utgiftstak blir grundig gjennomgått, slik at bostøtteordningen blir bedre tilpasset prisøkningen og faktiske boutgifter. Pensjonistforbundet mener at bostøtteordningen

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

skal være et boligvirkemiddel for å sikre folk en god, sunn og verdig bosituasjon, ikke en sosialstønad, slik den har utviklet seg til å bli gjennom de siste årene.

Ifølge regjeringens budsjettforslag for 2021 skal det foreligge forslag til ny bostøtteordning i november 2021. Pensjonistforbundet ber om at det i utrednings- og analysearbeidet med en ny ordning ikke begrenser mandatet til løsninger kun innen dagens økonomiske ramme.

Krav 9: Tilbud om fysisk aktivitet

Alle mennesker har behov for aktivitet, deltagelse og sosialt fellesskap gjennom hele livet. Den daglige fysiske aktiviteten er helt nødvendig for å opprettholde funksjonen. Eldre som bor i institusjon eller omsorgsbolig har spesielt behov for tilrettelagte aktiviteter til egne interesser og behov. Forskning viser at det skal svært lite til før aktivitet har positiv effekt på fysisk og kognitiv funksjon, og på lyst og evne til sosial deltagelse.

I St. meld. 15 (2017-2018), *Leve hele livet*, skriver regjeringen at «Eldre bør få tilbud om minst en time aktivitet daglig med bakgrunn i egne interesser, ønsker og behov.» Pensjonistforbundet ber regjeringen følge opp dette og at kommunene bevilges øremerkede midler til helsefremmende lavterskelaktiviteter i nærmiljøet. Eksempler på slike aktiviteter er «Sterk og stødig- treningsgrupper». Pensjonistforbundet organiserer 250 000 alders- og uførepensjonister og har over 700 lokalforeninger spredt over hele landet, og ønsker å inngå en partnerskapsavtale med kommunene med mål om at det etableres helsefremmende aktiviteter for eldre i alle kommuner.

For å lykkes med dette arbeidet, er det avgjørende at de eldre opplever at det er en lav terskel for å delta på aktivitetene. Et godt tiltak er «de rosa bussene» i Oslo kommune som er et aldersvennlig transportmiddel der eldre som ønsker det kan bli kjørt fra dør til dør. Pensjonistforbundet mener at dette tilbudet bør utvides til å gjelde i alle kommuner.

Krav 10: Stopp aldersdiskrimineringen

Den generelle aldersgrensen i arbeidslivet er 72 år, og oppfordringen om at arbeidstakere bør stå lenger i arbeid er det bred enighet om. Pensjonssystemet er endret slik at hvert årskull må stå lenger i jobb enn det forrige dersom man skal motvirke levealdersjusteringen av pensjonen.

Når vi oppfordres til å jobbe lenger må rettighetene tilpasses dette, slik at eldre arbeidstakere har krav på blant annet sykepenger ved sykdom og dagpenger ved permittering. Permitterte arbeidstakere over 67 år har ikke krav på dagpenger, og selvstendig næringsdrivende og frilansere over 67 år er ekskludert fra den midlertidige ordningen for inntektssikring som følge av koronautbruddet. Har man fylt 67 år dekker sykepengene en kortere periode enn for yngre arbeidstakere, og etter fylte 70 år har ingen krav på sykepenger fra hverken arbeidsgiver eller NAV. Slik bør det ikke være. Koronakrisen har på kort tid medført at mange har blitt permittert og selvstendig næringsdrivende og frilansere har mistet sitt inntektsgrunnlag. Utfordringene med aldersgrensene i de nevnte ordningene er blitt forsterket under koronapandemien.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Når arbeidstakere over 67 år har svakere rettigheter enn andre diskrimineres de som følge av alder. Personer over 67 år har riktignok mulighet til å starte uttak av alderspensjon, men det er ikke et godt argument for å svekke øvrige rettigheter. Alderspensjonen er en opptjent rettighet som skal fungere som inntektssikring for personer som ikke lenger er i jobb. Det skal ikke være en inntektssikringsordning for personer som midlertidig blir fratatt lønnsinntekter som følge av arbeidsledighet, sykdom eller permittering.

En annen utfordring som rammer eldre arbeidstakere er «samordningsfellen» i offentlig sektor. Den innebærer at offentlig ansatte arbeidstakere født mellom 1943 og 1962, som jobber utover alderen hvor de har kompensert for levealdersjusteringen, reduserer sin egenopptjente tjenestepensjon desto lenger de fortsetter i arbeid. Regelverket rammer kun noen utvalgte årskull, og rammer mer desto lenger man står i jobb.

At samordningsregelverket er utformet slik at det reduserer allerede opptjente pensjonsrettigheter, er stikk i strid med prinsippene om at det skal lønne seg å stå lenge i arbeid. Vi krever at samordningsreglene endres på dette punktet, slik at pensjonsrettighetene ikke svekkes desto lenger man står i jobb.

Krav 11: Den kulturelle spaserstokken må øremerkes og styrkes

«Den kulturelle spaserstokken» er i dag en del av rammetilskuddet til fylkeskommunene, og ligger under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Den er ikke synligjort i statsbudsjettet eller prioritert på annen måte, men er på om lag 35 millioner kroner i året og justeres kun i forhold til eventuell budsjettvekst. Pensjonistforbundet vil at ordningen flyttes til Kulturdepartementet, styrkes vesentlig og blir en øremerket og synlig bevilgning. Det vil gi økt oppmerksomhet om ordningen, samt økt kontroll over hvor mye som bevilges og hvordan midlene blir benyttet.

Koronapandemien har medført at stadig flere eldre har et lavere aktivitetsnivå, erfarer ensomhet og har vansker med å oppsøke kulturopplevelser. Pensjonistforbundet vil derfor at tilskudd til Den kulturelle spaserstokken øker til 70 millioner kroner, hvor en halvpart går til eldre på institusjon og en halvpart til eldre utenfor institusjon. Pensjonistforbundet tilbyr seg å forvalte midlene til kulturelle tiltak for eldre utenfor institusjon.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Torggata 15

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910